

У.К.Кыякбаева¹, А.И.Булишекбаева², М.К.Суранишева³

*^{1, 2, 3} Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы қ., Қазақстан*

ЖАСӨСПІРІМДЕРМЕН ЖҮРГІЗІЛЕТІН АГРЕССИВТІ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚТЫҢ АЛДЫН- АЛУ ЖҰМЫСТАРЫН ЖЕТІЛДІРУДІҢ ЖОЛДАРЫ

Аңдатпа

Қазіргі қазақстандық қоғамның саяси, әлеуметтік және экономикалық салаларындағы өзгерістер отбасы және мектепке дейінгі ұйымдар жағдайында мектепке дейінгі баланың әлеуметтенуіне назар аударуды күшейтуді талап етеді.

Педагогикалық процесстің тұтастығы мектеп жасына дейінгі баланың әлеуметтенуі мен даралануы, баланың табиғатын сақтау және оның мәдениеті дамуды, әлеуметтік-мәдени тәжірибеге енгізу процесінде жеке мәдени тәжірибені байыту, даму және білім беру бірлігі процестерінің тұтастығы ретінде түсініледі.

Қазіргі педагогикалық процесс әрбір балаға жеке қажеттіліктерді жүзеге асыруға және сонымен бірге балалар қауымдастығымен өзара әрекеттесуге мүмкіндік беретін жағдайлар жүйесі ретінде жобаланады. Балалар қызметін ұйымдастыру балалар бірлестігін құруға бастамашылық жасайды, онда әрбір бала ұнаған іс-әрекетті орындайды және сонымен бірге басқа балалармен ынтымақтасады. Мұндай білім беру кеңістігінде мектепке дейінгі жастағы жетекші әлеуметтендіру және дараландыру процестері бір-бірін үйлесімді толықтырады.

Мақалада әлеуметтендіру ұғымының мәні қарастырылады, отандық педагогикалық ғылымда мектеп жасына дейінгі балаларды әлеуметтендіру мәселесін әзірлеу жағдайы талданады, ғалымдардың ғылыми жетістіктері анықталып, балабақшаның әртүрлі жастағы топтарында балалардың өзара қарым-қатынас мәселелері ашылады.

Түйін сөздер: мектепке дейінгі білім беру, мектепке дейінгі ұйымдар, әлеуметтендіру, дараландыру, педагогикалық процесс.

Kyyakbayeva U.K.¹, Bulshekbayeva A.I.², Suranshieva M.K.³

*^{1, 2, 3} Kazakh National Pedagogical University named after Abai,
Almaty, Kazakhstan*

WAYS TO IMPROVE WORK WITH TEENAGERS ON PREVENTION OF AGGRESSIVE BEHAVIOR

Abstract

Changes in the political, social and economic spheres of modern Kazakhstan society dictate the need to increase attention to the socialization of preschool children in the family and preschool organizations.

The integrity of the pedagogical process is understood as the integrity of the processes of socialization and individualization of the preschool child, preservation of the child's nature and its development in culture, enrichment of individual cultural experience in the process of inclusion in the socio-cultural experience, unity of development and education.

The modern pedagogical process is designed as a system of conditions that allow each child to realize individual needs and at the same time interact with the children's community. The organization of children's activities initiates the creation of children's associations in which each child performs a favorite function and simultaneously cooperates with other children. In such an educational space, the processes of socialization and individualization leading to preschool age harmoniously complement each other.

The article deals with the essence of the concept of socialization, analyzes the state of development of the problem of socialization of preschool children in the national pedagogical science, determines the scientific achievements of scientists and reveals the problems of interaction of children in different age groups of kindergarten.

Keyword: preschool education, preschooler, preschool organizations, socialization, individualization, pedagogical process.

У.К.Кыякбаева¹, А.И.Бушекбаева², М.К.Сураншиева³

*^{1, 2, 3} Казахстанский национальный педагогический университет имени Абая,
г. Алматы, Казахстан*

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ РАБОТЫ С ПОДРОСТКАМИ ПО ПРОФИЛАКТИКЕ АГРЕССИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ

Аннотация

В настоящее время агрессия является предметом активных научно–практических исследований. Стрессы повседневной жизни, распад традиционной структуры семьи, информационная усталость, обилие насилия на телеэкранах - эти и другие причины ведут к усилению тревожности и агрессивности. В данных условиях становится актуальным анализ проблемы проявлений и уровня агрессии.

В статье авторы раскрывают агрессивное поведение и предлагают направления педагогической деятельности по профилактике негативных явлений в подростковом возрасте. Эффективность педагогических приемов и методов профилактики агрессивного поведения заключается в понимании не только сути духовного развития личности, рефлексии, установок на сознательные сферы жизни, но и зависит от половой принадлежности.

Ключевые слова: агрессивное поведение, профилактика, подросток, саморегуляция, педагогический процесс, социализация.

Кіріспе

Заманның өзгерісі деп қоғамдағы, табиғаттағы, атмосферадағы, техникадағы, мәдениеттегі, т.б. барлық өзгерістер адамзатқа түсетін күш те ерекше болмақ.

Жасөспірімдердің өмірі бір орында тоқтап тұрмайтын, үнемі өзгерісте болатын динамикалық құбылыс, яғни олардың тұлғалық қалыптасуы да өзгеріп отыратындығы анық.

Жалпы білім беру ортасында жасөспірімдермен жүргізілетін агрессивті мінез-құлықтың алдын алу жұмыстарын жетілдірудің жолдарын және әлеуметтік-педагогикалық технологияларын пайдалану керектігін, себебі жас адамның тұлғалық және эмоциялық проблемаларын шешу басқа жас кезеңдерінен күрделірек екендігіне тоқталып өтеді. Жасөспірімдер шешілмеген проблемалардан шыға алмай қалса, оқуының да сапасы мен деңгейі соның төңірегінде қалады.

Тұлғалық дамуы арқылы адам эмоциялық қылықтарын саналы мінез көріністеріне ауыстыруға бейімделеді. Бұл ретте, адамға әлеуметтік психологиялық көмек түрлері пайдалы. Соңғы уақыттағы ақпараттық танымның кеңеюіне байланысты адамға қажет болатын психологиялық көмек түрлері де, оның таралу мүмкіндіктері де көбейе түсуде. Әлеуметтік қолдау көрсетудің негізгі мақсаты жасөспірімдердің өмір сүруі барысында кездесетін қиындықтардың алдын алу болғандықтан, олардың арасында кездесетін моббингтің алдын алудың жолдары арқылы тұлғаға әсер ету [1].

К.Роджерс былай деп жазды: «Әрбір тірі организм өз өмірін қорғайды, әрі оны жақсартып отыруға тырысады. Оған жететін қабілеті де бар. Сол арқылы қоршаған ортадағы қиындықтарды жеңе отырып, мінезін де сол ортаға сәйкес өзгерте алуға қабілетті болады» [2]. Сол себепті, кез-келген адамның өзіне-өзінің сенімділігін қалыптастыра отырып, түрлі қиындықтардан шығуына мүмкіндік беретін әлеуметтік қолдау әрекетінің орны бөлек.

Адамдардың көпшілігі қандай психологиялық, әлеуметтік қиындыққа ұшыраса да уақытында көмекке жүгіне бермейді. Мұның себептері көп: психологиялық сауатсыздығы, кәсіби көмек алу дәстүрінің қалыптаспауы, басқалар біліп қоймасын деп қорқу, өзінің тұлғасы мен әрекетін теріс бағалаудан қорқу, маманға баруды өзінің «жетіспеушіліктерін» сезінумен, зиян шегумен байланыстыру, т.с.с. Бұл себептердің пайда болуының да жолы бар. Кәсіби психологиялық, әлеуметтік көмек көрсету біздің елімізде әлі де болса басқа да көрсетілетін тұрмыстық қызмет түрлері деңгейіне жеткен жоқ. Тұрмыстық зат, машина не техникамыз бүлінсе, оны жедел жөндетуге ұмтылатын халық, санасы мен психикасына түскен күшті дер кезінде жоюды мақсат ете бермейді.

Психикалық денсаулығы жақсы адам әлеуметтік педагогтардан, дәрігерлерден, тұрмыспен қамту орталығы мамандарынан ұялмай-ақ көмек сұрай алады. Себебі бұл мамандардың арнайы білімдері бар. Әлеуметтік педагогқа алғаш барған жасөспірім психологиялық жайсыздықты сезінеді. Мұның себебі адам өзіне және өзгелерге (жақындарына) қатысты мәселелерді шеше алмағандығын мойындаумен, яғни өзінің қолынан келмегеніне ыңғайсыздануымен байланысты болады.

Психологиялық көмек тек арнайы әлеуметтік педагог маманның ғана қолынан келетін іс емес. Адамның денсаулығына қатысты кейбір ауруларды жеңуде (бас ауруы, іш ауруы, т.б.) адамдар қандай дәрілерді пайдалануға болатындығы жөнінде бір-біріне қалай кеңес беретін болса, психологиялық қиындықтардан шығу үшін де өзінің жеке тәжірибесі аясында тура солай көмек көрсетуге болады.

Жалпы мектептің білім беру ортасында мұғалімдер белгілі мәселелерді шешудің жолдарын білетін сияқты көрінуі мүмкін. Кәсіптік ерекшелігі жағынан педагог, дәрігер, заңгер тәріздес маман иелері де «тұрмыстық психологтар» рөліне ие бола алады.

Әлеуметтік қолдау көрсету педагогтың арнайы дайындығына, оның адаммен әңгімелесу, тыңдауға үйрену, сұрақтар қоя білу мен сұрақтарға жауап беру және басқа адамға жаны аши білу дағдыларын дамыту кіреді.

Әлеуметтік көмек беру жүйесіне кіретін қызметтердің жиынтығы айтарлықтай мәнге ие. Қысқаша түрде олардың төрт түрін көрсетуге болады:

- балаларға тікелей қызмет көрсету – медициналық (хирургия, дәрі-дәрмектермен емдеу, физиотерапия), еңбек терапиясы, логопедия және құрылымдық білім беру бағдарламалары.

- Ата-аналарға арналған қызметтер – «ата-ана ата-ана үшін» деген өз-өзіне көмек беретін ата-аналар топтарының бағдарламалары, ата-аналардың білімі мен дағдыларын дамытатын бағдарламалар, дербес және топтық кеңес беру.

- Отбасыларға арналған қызметтер – бауырлар мен апай-қарындастарға, апалар мен аталарға арналған топтық бағдарламалар; шағын демалыс беру, ата-аналарға мүмкіндік беру, үйде көмек беру және қаржылық қолдау көрсету.

- Шағын аудандарға арналған қызметтер – ерте интервенцияның агенттігі дамуында жетіспеушілігі бар балалардың кәдімгі балабақшалар мен мектептерге орналасуына, балалар мен олардың отбасыларының құқықтарын қорғауға, қоғамның мүгедек-балаларының проблемалары мен мұқтаждықтарын сезінуіне жәрдем береді.

Сондықтан зерттеу жұмысымызда *психологиялық көмек пен педагогикалық қолдау технологиясын* дайындау қажеттігі де анықталды. Тәрбие үрдісіндегі психологиялық көмек пен педагогикалық қолдау технологиясы тұлғалық-бағдарлық тәрбие стратегиясына негізделеді.

Кәсіби психологиялық, әлеуметтік көмектің мәні көмек сұраушының жағдайын уақытша ғана жеңілдетумен шектелмейді, сонымен бірге адамның өміріндегі күрделі жағдайларды бағалай отырып, психологиялық қиындықтарды шешу стратегиясын белгілеуге, өзін-өзі және басқалардың оны құрметтеуі мен қабылдауын арттырудың психологиялық мүмкіндіктерін қалыптастырумен сипатталады. Егер адам психологиялық жағынан дайын болса, әлеуметтік педагог оған проблемаларды шешудің оңтайлы жолдарын белгілеуге көмектеседі.

Әлеуметтік көмектің соның ішінде, жасөспірімдермен жүргізілетін агрессивті мінез-құлықтың алдын алу жұмыстарын кездесуі мүмкін қиындықтардың алдын алуға негізделген профилактикалық көмек көрсету түрінің маңызы ерекше. Бұл көмек түрінің көкейкестілігі адамның өзіне, отбасына, тұлғааралық қатынастар сапасына, өзінің және жақындарының психикалық денсаулығына деген көңілі мен ынтасының артуымен, сонымен қатар, адамның айналасындағылар туралы, олардың өзіндік ішкі жан дүниесі мен өзінше қажеттіліктері бар екендігін ескере бермейтіндігімен, өзгелерді қойып өзін-өзі нашар білетіндігімен түсіндіріледі. Бұл кәсіби психологиялық көмек түрін ұйымдастыру барысында бірнеше тұлғалық тесттердің көмегімен адамның жан-жақты психологиялық портретін құрастырады. Психологиялық ерекшеліктері нақтыланған адам психологпен бірлесе отырып, өзін-өзі жетілдірудің стратегиясы мен тактикасын белгілейді, психологтан қанша және қандай, қай уақытта көмек ала алатынын анықтайды. Алдын алу жұмыстарын сауатты ұйымдастырылуы жасөспірімдердің өзін және өзгелерді дұрыс түсінуіне, арнайы білім мен тәжірибені қажет ететін сұрақтарға жауап алуына мүмкіндік береді.

Жасөспірімдермен жүргізілетін агрессивті мінез-құлықтың алдын алу жұмыстарын жетілдіруде эмпирикалық, концептуалдық, клиникалық, сонымен бірге, психологиялық, әлеуметтік, медициналық, емдік тұрғыдағы әсер етеді.

Бұл үрдістердегі психологиялық көмек пен педагогикалық қолдау әлеуметтік педагогтың тәрбиедегі ізгілік ұстанымын көрсетеді. Педагогика ғылымының алдында адам, қоғам, мәдениет туралы ғылымдар және қазіргі заманның шынайылығын сипаттайтын педагогикалық ұғымдардың қатарының жетістігіне негізделген ізгілікті тәрбиенің тұлғалық-бағдарлық теориясын құру міндеті туындайды.

Тәрбие әдісі – тәрбиелеу мақсаттарын жүзеге асыру тәсілі. Тәрбие әдістері тәрбие үрдісі компоненттерінің табыстылығын қамтамасыз ететін басты құралдар болып табылады. Дәстүрлі түрде тәрбие әдістерін адамның мәнді салаларына оларда берілген сапаларға дағдыландыру мақсатында әсер ету тәсілдері ретінде қарастыру орын алған. Тәрбие әдістері деп біз педагогтар мен оқушылардың өзара қарым-қатынас жасау тәсілдерін ұғынамыз. Аталған үдерісте тәрбиеленушілердің жеке тұлғасы қасиеттерінің даму деңгейінде өзгерістер жүреді.

Тәрбие мақсаттарына, әдетте әдістердің жиынтығын іске асыру үдерісінде қол жеткізіледі. Бұл әдістердің үйлесімі әрбір жағдайда қойылған мақсат пен балалардың тәрбиелік деңгейіне тең. Мұндай жиынтықты таңдау және тәрбиелеу әдістерін дұрыс қолдану – педагогикалық кәсібиліктің шыңы.

Әрбір әдіс түрліше іске асады, ол мұғалімнің тәжірибесі мен жеке стиліне байланысты. Әдісті жүзеге асырудағы алуан түрлілік жалпы әдістің бөлігі болып табылатын және мұғалімнің нақты әрекеті арқылы көрінетін тәрбие тәсілдерімен сипатталады.

Карл Роджерс жасөспірімдерге әлеуметтік, психологиялық көмек беруді жеке жұмыс әдістерінің біріне жатқызуға болатынын айтады. Білім беру мен кәсіптік бағдар саласында психотехникалық түр-лі әдістер көп қолданылғанымен, оның басым бөлігін психологиялық кеңес беру алады [2; Б12-13].

Л.С. Выготский «Психологиялық дағдарыстың тарихи мәні» атты еңбегінде былай деп жазды: «Кейбір жеке психологиялық пәндердің ғылыми зерттеу мен нақты материалдарды жинақтау, негізгі жағдайлар мен заңдарды анықтау мен жүйелеу жағынан бір бетбұрысқа келіп тірелгені анық. Сондықтан, осы тіке жолмен тағы да дәл осылай зерттеуді жалғастыру ешбір нәтиже де бермейді, және ол мүмкін де емес» [3; Б.292]. Бұдан соң, елу жылдан кейін А.Н. Леонтьев те осы жағдайды атап көрсетеді: «Психологиялық фактілерді біріктіре салу оңай емес. Ол үшін психологияның құрылымын ары қарай талдай отырып, жаңа ғылыми концепцияларды іздестіру қажет» [4; Б.124].

Кез-келген ғылыми мәлімет тәжірибенің деректеріне сүйенгенде ғана шындыққа жанасатыны анық. Педагогика ғылымының теориялық дәйектемелері адам туралы ақпараттар арқылы құрылады. Адам туралы ақпарат дегеніміз – адам жайлы нақты білім, оның әлеуметтік және экономикалық жағдайы, оның қоршаған ортасы, биологиялық сипаты жайлы білім. Осы әсер ету адамның өзі туралы, «Мен» бейнесінің, ниеттерінің, құндылықтарының, ойлау тәсілдерінің, яғни, адамның ішкі бейнесі туралы психологиялық білімді қалыптастырады.

Басқа адам туралы білімді алу тәсілдерін талдау қазіргі уақытта мынадай төрт мәселені қамтиды:

біріншіден, адамның өзінің өмір сүруі барысында жинақтаған адамдар туралы білімі;
екіншіден, адамның белгілі бір тұйықталған топтар (жанұя, ұжым, т.б.) көлеміндегі адамдар туралы жалпы білімі;

үшіншіден, адамдар туралы маман-ғалымдардың (физиолог, психолог, т.б.) теориялық-практикалық мәліметтері;

төртіншіден, психолог маманның жоспарлы әрекеті арқылы жинақталатын мәліметтер.

Байқағанымыздай, адамның өзін тануы, өзіне-өзі сенімі нығаюы үшін біз қарастырып отырған зерттеу тақырыбымызға сай әлеуметтік педагогтардың қосар үлесі мол болуға тиісті.

Жасөспірімдермен жүргізілетін агрессивті мінез-құлықтың алдын алу жұмыстарын жетілдіруде, білім мен ептіліктерді қабылдау ерекшелігіне қарай оқыту әдістері мынадай топтарға бөлінеді:

сөздік әдістер (білім мен ептіліктерді қабылдаудың көзі - ауызша сөйлеу немесе баспасөз болып табылады);

көрнекілік әдістері (білім мен ептілікті қабылдау көзі – бақыланатын заттар, құбылыстар, көрнекі құралдар);

практикалық әдістер (білім мен ептілікті қабылдау көзі – оқушылар орындайтын тәжірибелік әрекеттер) [5].

Әдістердің ішінде жетекші орынды алатын әдіс – сөздік әдістер. Олардың басты жетістігі – аз уақыт ішінде көп көлемдегі ақпаратты қарастыруға мүмкіндік береді.

Сөздік әдістердің түрлері: әңгімелеу, түсіндіру, айтып беру, дискуссия, кітаппен жұмыс. Бұл әдістер дәрістер мен семинарларда, жасөспірімдер мен оқушылардың өз бетімен орындайтын жұмыстарында (кітаппен, оқулықпен, оқу құралдарымен, ғылыми және анықтамалық әдебиетпен) және психологиялық кеңес беру кезінде жиі қолданылады.

Сөздік әдістерді ауызша және жазбаша деп бөлеміз. Ауызша әдістер оқытушыға оқу материалын түсіндіруде көп көмектеседі:

тілсіз құралдарды қолдана алады;

жасөспірімдермен оқу материалын түсінгендігі туралы кері байланыс қамтамасыз етіледі (сұрақтар, сөздік қолдаулар, жасөспірімдердің мимикасы, т.б.);

жасөспірімдердің білімді қабылдауы мен түсінуін арттыру іске асырылады [6].

Ал, жазбаша сөйлеудің мұндай артықшылықтары жоқ. Бірақ біздің зерттеу мәселеміз бойынша жасөспірімдердің өздік жұмыстарын орындауы үшін жазбаша жұмыстардың маңызы зор екендігін атап өткеніміз дұрыс. Ауызша сөйлеу арқылы ақпаратты беру жылдамдығы жазба материалды оқу жылдамдығына жетпейді.

Жасөспірімдерге арналған тапсырмалар мынадай тәсілдердің көмегімен іске асады: конспектілеу, мәтіннің жоспарын құру, тезистер құрастыру, аннотациялау, рецензиялау, глоссарий құрастыру, идеялар матрицасын құрастыру, студенттің тұлғалық ерекшеліктерін анықтау мен дамыту бағытындағы тәжірибелік жұмыс түрлері, әлеуметтік қолдауды қажет ететін әлеуметтік мәселелерін анықтап белгілеу, қорытындылары бойынша кемшіліктермен жұмыс жасау, т.с.с.

1. жасөспірімдердің әрекеттеріне, оқу жұмысына қатысты сұрақтар (оқу материалын меңгерудің қандай тәсілін таңдап алар едіңіз және қалай қолданасыз?):

2. жасөспірімдердің тұлғалық дамуына қатысты сұрақтар.

Классикалық түрі – эвристикалық әңгіме. Бұл әңгіме барысында әлеуметтік педагог алдын-ала ойластырылған сұрақтар жүйесінің көмегімен, түсінуге, қорытындылауға жетелейді. Мұндай бірлескен іс-әрекеттің көмегімен жасөспірімдер білімді жеке өзіндік пайымдауларына сүйене отырып қабылдайды. «Сократтық әңгіме» - осыған дәлел.

Диалогтық әдістің тағы бір түрі – топтық дискуссия. Дискуссия кезінде жасөспірім белгілі бір мәселеге қатысты өз пікірі мен көзқарасын білдірумен бірге, оны дәлелдейді, басқалардың пікірімен де санасуға үйренеді. Мұнда жасөспірімдерден қажетті білімдік қор талап етіледі. Олар өз ойларын дәл жеткізуге үйренеді. Әдетте топтың барлық мүшесі бірдей дискуссияға қатыса бермейді, тыңдаушылар да орын алады. Сондықтан, жасөспірімдердің белсенділігі арта түсуі үшін оларды бірнеше топқа бөліп қоюға болады. Содан кейін топтар арасында пікір алмасу ұйымдастырылады [7].

Сөздік ықпал етумен бірге әлеуметтік педагог тілсіз әсер ету құралдарын да қолданады:

қарым-қатынастағы ара-қашықтық,

көз арқылы байланыс,

мимика,

жүріс-тұрыс,

ым-ишара белгілері,

тілдің фонациялық сипаты (темп, тон, күш, ырғақ, қысым, үзіліс, интонация).

Педагогикалық іс-әрекет пен педагог тұлғасы жайлы зерттеулерге сүйенсек, әрі жасөспірімдердің пікірлеріне құлақ ассақ, педагог қандай болуы керектігі жайлы ортақ пікірлерді аңғарамыз:

біріншіден, педагог ары таза, адал, әдепті, инабатты, сыпайы, парасатты, байсалды, ұстамды, төзімді, кешірімді болуы керек.

екіншіден, педагогтың ой-өрісі кең, жан-жақты білімді, өз мамандығына сай, оны сүйетін, өз ойын студент-шәкірттеріне анық, тұжырымды, дәл айтып түсіндіре білуі шарт.

үшіншіден, педагог өз жасөспірімдеріне беделді, ұжым арасында сыйлы болуы, әрдайым жасөспірімдермен әдепті қарым-қатынаста болуы шарт.

төртіншіден, педагог теорияны өмірмен байланыстырып, ғылым мен тәжірибені әр уақытта үйлестіріп отыруы тиіс.

бесіншіден, педагог үнемі өз бетімен оқып-үйреніп, кәсібіне қажетті жаңалықтарымен танысып, өзінің ой-өрісін кеңейтіп, білімін толықтырып отыру керек [8].

Жасөспірімдермен жүргізілетін агрессивті мінез-құлықтың алдын алу жұмыстарын жетілдіруде білім беру ортасында қойылатын мақсаттармен бірге, әлеуметтік педагогтың кәсіби мүмкіндіктеріне байланысты бірқатар мақсаттарды белгілеуге болады:

жастардың психикалық денсаулығын сақтау, түрлі эмоциялық нашар өзгерістердің алдын алу, психикалық қысымнан босату, білім беру ортасына бейімделуіне көмектесу;
әр жасөспірімнің өзін көрсетуіне, шығармашылық күшін шыңдауына, танымдық белсенділігін арттыруына, дербес ойлауын дамытуына жағдай жасау;
жасөспірімдердің өзін түсінуіне, өзіндік «Менін» сезінуіне, өзіне өзінің сенімділігін қалыптастыруына мүмкіндік беру;
өзін психикалық реттеуі мен өзін бақылауын ырықты түрде қалыптастыруына ықпал ету;
қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыра отырып, адамдармен ортақтасуға үйрету;
жасөспірімдердің психологиялық құзыреттілігін (компетенттілігін) дамыту: мінез құлықтың қолдануға болатын әлеуметтік нормаларын меңгерту, ортақтасу субъектісі ретіндегі «басқамен» санасуға, түрлі өмір жағдайларына байланысты дұрыс шешімдер жасауға үйрету.

Демек, жалпы білім беру жүйесінде жасөспірімдермен жүргізілетін агрессивті мінез-құлықтың алдын алу жұмыстарын жетілдіру барысында, жүйелі ұйымдастырылған тәрбиелік іс-шаралар, олардың тұлғасының, оның мінез-құлық ерекшеліктерінің, дағдыларының, біліктіліктерінің, әдеттерінің қалыптасуына әлеуметтік-педагогикалық қолдау көрсету деп тұжырымдаймыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Джаманбалаева Ш. *Общество и подросток: социологический аспект девиантного поведения.* – Алматы: Қазақ университеті, 2002. – 278 с.
2. Роджерс К.Р. *Консультирование и психотерапия. Новейшие подходы в области практической работы: Монография. / Пер. с англ. О.Кондрашовой, Р.Кучкаровой. Редакторы И.Гришпун, С.Бобко, В.Ряшина. - М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – 464 с.*
3. *Выготский Л.С. Психология развития как феномен культуры. - М.,1986. – 420 с.*
4. *Леонтьев А.Н. Философия психологии. – М.: Наука, 1994. – 452 с.*
5. *Сарыбаева И.С. Әлеуметтік жұмыстың әдістері мен технологиялары: Оқу құралы. – Алматы: қазақ университеті / И.С.сарыбаева. 2018 ж.-204б.*
6. *Бала құқықтары туралы конвенция //www.edugov.kz*
7. *Толковый словарь Ефремовой. Т.Ф. – URL: <http://dic.academic.ru>.*
8. *Национальная юридическая энциклопедия. – URL: <http://determiner.ru>*